

Nr 526.

Av herr **Gustavson** i Västerås, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 243, med förslag till lag angående ändring i vissa delar av lagen den 29 juni 1923 (nr 286) om sparbanksbanker.

I proposition nr 243 har Kungl. Maj:t föreslagit årets riksdag vissa förändringar i gällande lag om sparbanksbanker av den 29 juni 1923. Ändringarna avse i huvudsak förhållandet mellan sparbanks inlåning och dess fonder (25 §), om sparbanks rätt att bevilja s. k. bundna lån (26 och 27 §§), om sparbanks kassareserv (29 §) samt om upprättande av sparbanks balansräkning (33 §). Enligt propositionen (sid. 10) har Kungl. Maj:t ansett dessa frågor vara av den brådskande natur att deras avgörande icke bort uppskjutas till dess förslag i anledning av den allmänna revision av sparbankslagen, som 1935 års sparbankskommitté avgivit, kunnat föreläggas riksdagen. Enligt referat å sid. 9 i propositionen skulle denna allmänna revision bl. a. avse att åstadkomma en betryggande och ändamålsenlig organisation och förvaltning av sparbanksbankerna ävensom en översyn av de bestämmelser, vilka i övrigt äsyfta att bereda garanti för insättarnas medel och för beaktande av det allmännas intresse ifråga om sparbanksbankernas verksamhet och användningen av dessas vinstmedel.

Av de nu föreliggande förslagen torde det som avser att giva sparbanksbankerna befogenhet att utlåna bundna lån vara av den natur, att därest riksdagen bifaller förslaget dess realiserande i större omfattning måste komma att ställa ökade krav på sparbanksförvaltningen i allmänhet. Det synes därför icke oberättigat att redan i detta sammanhang upptaga frågan om sammansättningen av sparbanksbankernas förvaltningar till en förberedande diskussion.

I 9 § av nu gällande sparbankslag föreskrives att sparbanks angelägenheter skola handhavas dels av huvudmän, vilka skola *såsom representanter för insättarna övervaka sparbanksbankens förvaltning*, och dels av en av huvudmännen utsedd styrelse, som skall handhava den omedelbara ledningen av sparbanksbankens verksamhet. Huvudmännen skola enligt 10 § vara minst 20 och högst 50. Tidigare hade huvudmännen rätt att helt välja sig själva. 1923 års lag begränsade denna rätt till att omfatta två tredjedelar av antalet medan den återstående tredje delen skall utses av kommunalstämma, kommunalfullmäktige, allmän rådstuga, stadsfullmäktige, municipalstämma, municipalfullmäktige, landsting, häradsrätt eller hushållningssällskap. Majoriteten av huvudmännen kunna således därest bankens stiftare så besluta erhålla rätt att omvälja sig själva. Erfarenheten har också visat att nästan alla spar-

banker hava använt sig av denna rätt. Endast i ett fåtal banker har ett större inflytande inrymts åt företrädarna för mera allmänna intressen. Om denna huvudmännens rätt att omvälja sig själva från början varit avsedd att tillförsäkra bankens insättare ett avgörande inflytande över bankernas förvaltning torde man nu kunna säga att detta sylte helt förfelats. Medan sparbankernas insättare till sin stora massa bestå av småfolk i städerna och på landsbygden utgöres bankernas styrelse i stället av personer, som på respektive orter utan tvivel böra hänföras till överklassen. I Sveriges Bankmatrikel (1935) redovisas 83 sparbanker med ett förvaltadt kapital som överstiger 10 miljoner. Frånsett ett fåtal vakanta platser ha dessa banker sammanlagt 745 styrelseledamöter. Av dessa äro 78 direktörer och verkst. direktörer, 12 bankdirektörer, 17 borgmästare, 16 rådmän, 15 häradshövdingar, 2 hovrättsråd, 71 präster, läroverkslärare och högre ämbetsmän, 32 grosshandlare, 29 disponenter och ingenjörer i ledareställning, 27 godsägare, 23 officerare, 3 professorer, 14 byggmästare, 4 stationsinspektorer, 3 trafikchefer, 2 borgarråd, 1 drätselldirektör, 17 kassörer, kamrerare, bokförare eller föreståndare, 72 handlare och köpmän, 12 konsulter, 1 stadsmäklare, 3 advokater, 25 fabrikörer, 2 sysloman, 22 läkare, tandläkare och veterinärer, 2 apotekare, 9 lands- eller stadsfiskaler, 4 redaktörer, 3 skeppsredare, 4 expeditörer, 9 tjänstemän av lägre grad, 31 med diverse titlar som icke säga något om yrke eller samhällsställning, 7 gårdsägare, 13 hantverksmästare och 149 lantbrukare. 1 butiksbiträde och 1 typograf. Det relativt stora antalet lantbrukare hänför sig huvudsakligen till ett antal sparbanker, som hava sin verksamhet förlagd till den rena landsbygden. I de sparbanker, som ha kontor i någon stad, hava dessa endast ett ringa inflytande även i sådana banker, där man måste antaga att en betydande del av insättningarna kommer från den staden omgivande landsbygden. Att hela den svenska arbetareklassen, vilken dock representerar en betydande del av bankernas insättare, fått nöja sig med att vara representerad av två personer, ett butiksbiträde och en typograf, synes på ett slående sätt visa hur litet representativa för insättarna de nuvarande sparbanksstyrelserna blivit under inflytande av det nu tillåtna val sättet.

Även i ett annat avseende har denna metod för utseende av huvudmän verkat i hög grad ogynnsamt om man vid bedömandet tar hänsyn till att även sparbankerna äro i behov av en rationell och arbetsduglig ledning. Regeln synes numera vara, att ingen av de självvalda huvudmännen eller styrelseledamöterna avgå på annat sätt än genom dödsfall. Därigenom har åldern inom dessa institutioner undan för undan förskjutits uppåt och synes för varje år stiga i takt med den allmänna levnadsåldern. Medan det ekonomiska livet i allmänhet domineras av personer i åldern 40 till 60 år möter man inom sparbankerna i stort sett den generation, som befinner sig mellan 60 och 80 år. Ett mycket stort antal av styrelseledamöterna hava överskridit 75 års ålder och även i stora sparbanker finnas ledamöter med över 80 levnadsår.

Saken förbättras ingalunda därav, att dessa åldringar mycket ofta innehava uppdraget som styrelsens ordförande.

Förklaringen till dessa förhållanden ligger säkerligen helt i det ömsesidiga personliga hänsynstagandet, som vuxit upp i hägnet av självförnyelsen. Av hänsyn till sig själv vill ingen påyrka ett utbyte inom styrelser, även om det med hänsyn till kontroll och effektivitet i förvaltningen vore i hög grad önskvärt att styrelserna föryngras. En ändring av nu gällande sparbankslag, i syfte att giva insättarna ett verkligt inflytande i ledningen och att åstadkomma en föryngring i huvudmannaförsamlingarna och styrelserna, torde få anses vara en av de mest angelägna uppgifterna vid en revision av lagen.

Vid valet av sätt för utseende av huvudmän kunna givetvis flera vägar stå öppna. Att den nuvarande ordningen med rätt för huvudmännens flertal att omvälja sig själva skulle kunna ha någon framtid för sig får väl anses utslutet. Det har numera ingått i det allmänna medvetandet att något klick- och kottorivälde icke kan tillåtas därest man önskar en effektiv kontroll över dem, som handhava förvaltningen av allmänhetens penningmedel. Med hänsyn till bestämmelserna i sparbankslagens 9 § vore det givetvis bäst om man kunde finna en form för insättarna att tillsammans tillsätta huvudmän. Då en sådan form torde vara svår att finna, synes det lämpligast att uppdraga åt landstingen och de kommunala stämmor och fullmäktigeinstitutioner, som redan nu hava en viss valrätt, att utse samtliga huvudmän. Med hänsyn till det stora antalet insättare torde någon berättigad invändning mot en sådan ordning näppeligen kunna göras. Att bibehålla någon rätt för hushållnings-sällskapen och häradsrätterna att välja huvudmän synes icke motiverat, lika litet som städernas domstolar, handels- och hantverksföreningar för närvarande ha sådan valrätt.

Med hänvisning till ovanstående får jag hemställa,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om förslag till sådan ändring av 1923 års sparbankslag att åldersbegränsning för rätt att inneha styrelseuppdrag i sparbank införes och att huvudmännens rätt att omvälja sig själva avskaffas och ersättes med en valrätt i huvudsaklig överensstämmelse med den i motionen angivna.

Stockholm i april 1937.

David Gustavson,
Västerås.